

PARAINEN DEGERBY FAGERVIK

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus

Anu Kehusmaa 1999

Parainen, Degerby, Fagervik 573 01 0022

Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 22.-23.05.1999

**Pargas-Nagu Medborgarinstitut
Pargas Hembygdsförening
Turun Yliopisto**

Parainen, Degerby, Fagervik
Kivikautisen asuinpaikan kaivaus 22.-23.05.1999

Kaivausaika:	22.-23.15.1999
Kunta:	Parainen
Kylä:	Degerby
Tila/ tontti:	Fagervik Rno 1:64
Maanomistaja:	Björn Törnroth
Karttalehti:	1043 07 Lillmälö x = 6683 14 y = 1562 58
Korkeuskiintopiste:	Maassa, n. 5 m kaivausalueen eteläpuolella. z = 34,14 m mpy
Kaivausjohtaja:	HuK Anu Kehusmaa
Kaivaustyövoima:	9 Pargas-Nagu Medborgarinstitutin kurssilaista
Tutkitun alueen pinta-ala:	Yhteensä n. 14 m ²
Aikaisemmat tutkimukset:	Eeva Raike Parainen, Degerby, Fagervik Raportti kivikautisen asuinpaikan kaivauksesta lokakuu 1996, toukokuu 1997. Turun yliopiston topografinen arkisto.
Aiemmat löydöt:	TYA 641:1-158 (1996) TYA 666:1-94 (1997)
Vuoden 1999 löydöt:	TYA 711:1-47 <i>top.ark.</i>
Otetut näytteet:	Hiilinäyte 1-3, TYA 711:45-47
Karttaliitteet:	Peruskarttaliite 1043 07 Lillmälö, Mk 1:20 000 Kartta nro 1: Eteläinen alue, pintavaaitus Kartta nro 2: Eteläinen alue, I taso Kartta nro 3: Eteläinen alue, II taso Kartta nro 4: Eteläinen alue, III taso Kartta nro 5: Eteläinen alue, I kivikerta Kartta nro 6: Eteläinen alue, II kivikerta Kartta nro 7: Eteläinen alue, III kivikerta Kartta nro 8: Pohjoinen alue, Pintavaaitus Kartta nro 9: Pohjoinen alue, I taso Kartta nro 10: Pohjoinen alue, II taso Kartta nro 11: Pohjoinen alue, III taso Kartta nro 12: Pohjoinen alue, IV taso

Johdanto

Paraisten Degerbyn Fagervikissä suoritettiin yhden viikonlopun aikana 22.-23. 05.1999 arkeologinen kaivaus, jossa oli tarkoituksena tutkia kivikauteen ajoitettua asuinpaikkaa. Kaivaus oli pelastuskaivaus tyyppinen, koska asuinpaikan rippeet valuivat jatkuvasti sen vieressä olevaan hiekkakuoppaan. Alueella oli kaivettu kahtena aikaisempana vuonna (ks. Eeva Raiken kaivausraportti, Turun yliopiston arkeologian topografinen arkisto 1996 ja 1997), mutta assistentti Henrik Asplundin suosituksesta alueella tehtiin jatkotutkimuksia, vaikka asuinpaikan arveltiin olevan jo totaalaisesti tutkitun.

Kaivaukset liittyivät Pargas-Nagu Medborgarinstitutissa järjestettyyn esihistoriakurssiin, jonka päätteeksi osa kurssilaisista osallistui vapaaehtoisesti kaivaustyöhön. Pargas-Nagu Medborgarinstitut maksoi kaivausjohtajalle kaivauksilla vietetystä ajasta tuntiopettajan palkan. Pargas Hembygdsförening osallistui projektiin myös antamalla kaivausjohtajalle stipendin. Kaivausjohtaja työskenteli HuK Anu Kehusmaa ja vastuullisena henkilönä assistentti Henrik Asplund Turun yliopiston arkeologian laitokselta.

Muinaisjäännöksen ympäristö

Kohde sijaitsee Paraissilla Stormälön saarella, Airiston matkailukeskukseen vievän tien varrella, kahden hiekkakuopan välissä, joista toinen sen välittömässä läheisyydessä. Kyseessä on harjumuodostelma, joka kulkee etelä-pohjoissuuntaisesti.

Asuinpaikan on suurimmaksi osaksi tuhonnut vieläkin käytössä oleva hiekkakuoppa, jonne asuinpaikan rippeet sekä harjun reuna jatkuvasti valuvat. Asuinpaikan jäänteet sijaitsevat kapealla kannaksella, jonka leveys vaihteli 1-3 m. Kannaksella ja sen ympäristössä kasvaa ohutta mäntyä ja kuusta. Turvekerros muodostuu lähinnä sammaleesta ja karikkeesta ja sen paksuus oli noin 13 cm.

Fagervikin kivikautinen asuinpaikka sijaitsee noin 34 metrin korkeudella meren pinnasta ja se on toistaiseksi Paraisten ainoa tunnettu kivikautinen asuinpaikka.

Mittaukset

Kaivausten kiintopisteenä toimi kaivausalueen eteläpuolella, noin neljän metrin päähän maahan lyöty metalliputki, joka toimi myös korkeuskiintopisteenä. Kiintopisteen korkeus on 34,16 m mpy.

Kaivausten peruslinjana toimi edellisen kiintopisteen ja toisen metalliputken välinen pohjois-eteläsuuntainen linja, jota oli käytetty myös edellisvuosien kaivausten peruslinjana. Toinen metalliputki oli lyöty joitakin metrejä kaivausalueesta pohjoiseen maahan. Näiden väliin jäävä linja oli kahden metrin päässä kaivausalueen läpi kulkevasta keskilinjasta. Edellisvuosien kaivausalueen keskilinja rekonstruoidiin aluksi maasta löytyneen vanhan paalunjäljen ja kompassin avulla, sekä tarkastettiin sen jälkeen sen etäisyys peruslinjasta.

Uudeksi kaivausalueiksi määriteltiin molemmin puolin edellisvuotista kaivausaluetta sijaitsevat kannakset. Käytännössä edellisvuosien kaivausaluetta laajennettiin eteläänpäin. Pohjoisen puolinen kannas puolestaan sijaitsi hieman edellisvuoden kaivausaluetta erillään ja korkeammalla.

Koordinaatistossa jatkettiin edellisvuosien koordinaatteja. Näin ollen etelän puoleinen kaivausalueen koordinaatit olivat 92-96/198-201 ja pohjoisen 107-110/199-200. Koordinaateista x oli pohjois-eteläsuuntainen ja y länsi- itäsuuntainen. Kaivetun alueen alaksi muodostui noin 14 m.

Kaivausmenetelmät

Kaivausmenetelmissä pyrittiin mahdollisimman yhdenmukaisuuteen edellisvuosien menetelmien kanssa. Näin ollen alue kaivettiin kauttaaltaan tasokaivauksena yhden tason ollessa viisi cm.

Ainoa poikkeus tasokaivauksesta jouduttiin tekemään toisen päivän iltapäivällä löytyneen liesirakennelman kohdalla. Osittain kaivausalueen alla ja osittain hiekkakuopan rinteessä sijainnut kivirykelmä oli mahdotonta kaivaa tasoissa, joten kivien poisto ja dokumentointi suoritettiin

kivikertoina. Kiviä poistettiin kerroksittain siten, että päällimmäiset kivet poistettiin ja maata poistettiin kunnes näkyvissä oli jälleen uusi kivikerros.

Dokumentointi ja kaivaustapa

Turvekerros poistettiin lapioin ja lastoin pintavaaituksen jälkeen. Alta paljastunut hiekkakerroksen pinta vaaittiin ja kaivausalueen rajat piirrettiin. Jokaisen tason jälkeen pinta vaaittiin, mutta ei valokuvattu, sillä maassa ei näkynyt minkäänlaisia värjäytymiä ja maisema oli tuhoutunut niin pahoin, ettei valokuvin olisi saatu juurikaan enempää informaatiota.

Löydöt otettiin talteen mittaamalla ne paikalleen koordinaatistossa ja vaaitsemalla niiden korkeus.

Kaivettava kannas paalutettiin ensiksi paaluin, jotka saivat numeroikseen 94-97/ 199-200. Näistä ulompi y-koordinaattilinja noudatti edellisvuosien kaivausalueen läpi kulkenutta linjaa.

Ennen kaivausalueen pinnan poistoa täytyi kaivausalueelta poistaa maanomistajan luvalla muutamia ohutrunkoisia mäntypuita. Niiden rungot pinottiin kaivausalueen vieressä olevan hiekkakuopan pohjalle.

Ensimmäinen kaivausalue avattiin eteläänpäin, joka oli suora jatke edellisvuosine kaivettuun alueeseen. Alueen leveys oli kannaksen leveydestä riippuen noin 1,8-2,3 m ja pituutta sillä oli kolme metriä. Pinta kuorittiin vaaituksen jälkeen lapioiden ja lastoin. Sammal- ja karikkekerroksen paksuus oli noin 5-6 cm.

Esiin tullutta hiekkaa alettiin poistaa viiden cm:n kerroksin, joka noudatteli aikaisempien vuosien kaivausmetodia. Hiekka oli kauttaaltaan vaalean rantahiekan näköistä, eikä siinä näkynyt pintaturpeen alla eikä koko aikana minkäänlaisia värjäytymiä tai muutoksia. Alaspäin mentäessä hiekan raekoko kasvoi hieman, kun täysin steriili rantahiekka saavutettiin kolmen- neljän kaivauskerroksen jälkeen.

Kaivausalueen reunat valuivat jatkuvasti alaspäin kannaksen reunoilta. Myös edellisvuosien kaivausalueen reuna oli jokseenkin hämärtyneenä eikä ollut enää suora. Tämän vuoksi jotkin löydöt dokumentoitiin löytyneiksi ikään kuin kaivausalueen ulkopuolelta.

Seuraavaksi avattiin toinen kaivausalue edellisvuosien kaivausalueiden pohjoispäähän. Tämä alue ei ollut fyysisesti kiinni edellisvuoden alueessa kuten ensimmäiseksi avattu etelänpuoleinen alue, vaan sijaitsi tästä erillään ja hivenen korkeammalla. Alueeksi avattiin pituudeltaan noin 2,2 m pitkä ja 60-1,2 m leveä alue, joka paalutettiin paaluin 107-108/200. Pintavaaituksen jälkeen pintaturve poistettiin. Sen paksuus oli noin 5-6 cm. Tämän alueen reunat olivat vieläkin sortuvaisempia kuin ensiksi avatun alueen, sillä alueen reunoilla kulki myrskyn kaataman männyn vahvaa juuristoa, joka oli tehnyt kannaksen hyvin "hauraaksi".

Tältä alueelta tehtiin vain muutama löytö, jotka harvenivat alaspäin mentäessä. Löydöt kuitenkin kannustivat jatkamaan alueen laajentamista lisää pohjoiseen, mikä suoritettiinkin seuraavana päivänä.

Ensimmäisen päivän kuluessa pohjoinen alue kaivettiin tasoon 3 ja alueen kärjen osalta vielä kerrokseen 4. Alueen pohja tarkistettiin vielä koepistoin lapiolla, sillä löytöjä ei enää tullut viimeisessä kerroksessa kuin yksi kappale ja hiekka oli muuttunut steriiliksi rantahiekaksi. Koepistoissa ei tullut esille enää uusia löydöksiä.

Myös eteläinen alue kaivettiin tasoon 3 saakka. Ruutuja 94-96/ 200, eli alueen itäpuolisko päätettiin kaivaa vielä seuraavana päivänä tasoon 4 saakka, sillä löytöjä oli tullut vielä muutamia kerroksesta 3. Itäpuolisko sen sijaan päätettiin jättää tasoon 3, sillä löytöjä ei ollut tuullut enää kerroksen 1 ja 2 jälkeen. Länsipuolisko tarkastettiin pohjavaaituksen jälkeen myös koepistoin lapiolla, jotka toi esiin steriilin rantahiekan.

Seuraavana päivänä kumpaakin sekä eteläistä, että pohjoista aluetta laajennettiin lisää. Eteläistä aluetta avattiin eteläänpäin kaksi metriä ja pohjoista pohjoiseen myös kaksi metriä. Eteläisen alueen ensiksi avatun osion itäpuoliskon suunniteltu neljänteen tasoon vieminen toteutettiin. Esiin tuli yksi luunpala ja yksi kvartsi-iskos löytökerroksen pinnasta, jonka jälkeen kerros muuttui jälleen steriiliksi. Alueen pohja tarkastettiin koepistoin.

Eteläisen alueen uudet paalut numeroitiin koordinaatein 92-93/ 198-199. Laajennuksen leveys vaihteli 1,2-2 metrin välillä. Myös tämän alueen kohdalla suoritettiin vaaitus ja pintaturpeen poisto. Turpeen alainen hiekkakerros oli kuten edellisissäkin alueissa; värjäytymätön ja rakenteeton. Löytöjen tiheys harveni tällä alueella entisestään. Eteläisimmässä reunassa ei löytöjä tullut yhtään.

Tämän alueen itälaidalla, hiekkakuopan reunassa oli näkyvissä muutamia pyöreitä kiviä, jotka olivat ikään kuin valuneet kaivausalueen reunasta. Tämä oli yksi syy, miksi kaivauksia tällä alueella oli päätetty jatkaa edellisvuosien suosituksesta huolimatta. Hypoteesinä oli, että kyseessä olisi jonkinlainen liesirakennelma. Reunassa ei kuitenkaan näkynyt lainakaan hiiltä, mikä herätti epäilyksiä liesihypoteesin suhteen. Kiviä ei tullut esiin kerroksittain kaivettaessa kuin muutama kappale ja hetken näyttikin siltä, että mitään liettä tai tulisijaa ei ole olemassakaan. Aluetta putsattaessa satuttiin kuitenkin polkaisemaan rinteiden reunasta pala pois, jonka seurauksena esille tuli lisää pyöreitä kiviä. Täysin steriililtä näyttävä hiekka otettiin pois ja esille tuli lisää pyöreitä kiviä. Kivien pinnat ja pohjat vaaittiin, sekä dokumentoitiin piirtämällä.

Esille tulleiden kivien alta paljastui jälleen uusia kiviä ja kun niiden päällystä oli putsattu, esillä oli jälleen uusi kivikerta. Tämä toistui vielä kolmannen kerran. Näiden kolmen kivikerran välissä oleva ja niitä ympäröivä hiekka näytti täysin steriililtä. Hiiltä liedessä oli vain hieman ja se otettiin talteen mahdollista analyysiä varten. Muina löytöinä liedestä saatiin yksi kivilaji-iskos ja palaneen luun palanen. Muutamat kivikon kivistä olivat olleet selvästi tekemisissä tulen kanssa.

Tulkinta kivirakenteesta on, että kyseessä on jonkinlainen kuoppaliesi, joka ei kuitenkaan ole ollut käytössä kovinkaan montaa kertaa jos ollenkaan. Nyt ja edellisvuosina kaivetun asuinpaikan rippeiden ja lieden syntymäajankohdan välillä on luultavasti ollut asutuskatkos, joka selittäisi steriililtä näyttäneen hiekan lieden ja asuinpaikan pohjan välillä.

Löydöt

Suurin osa ensimmäiseksi avatun alueen löydöistä tuli ruutujen 96/200 alueelta, eli kaivausalueen koillis- ja itänurkasta kerroksista 1 ja 2. Löydöt harvenivat jatkuvasti mitä kauemmas tästä nurkasta edettiin sekä myös mitä syvemmälle mentiin. Tämä viittaisi siihen, että asuinpaikan keskus on sijainnut nykyisen hiekkakuopan paikalla ja että nyt kaivettu alue osuisi muinoin paikalla olleen asuinpaikan äärialueille.

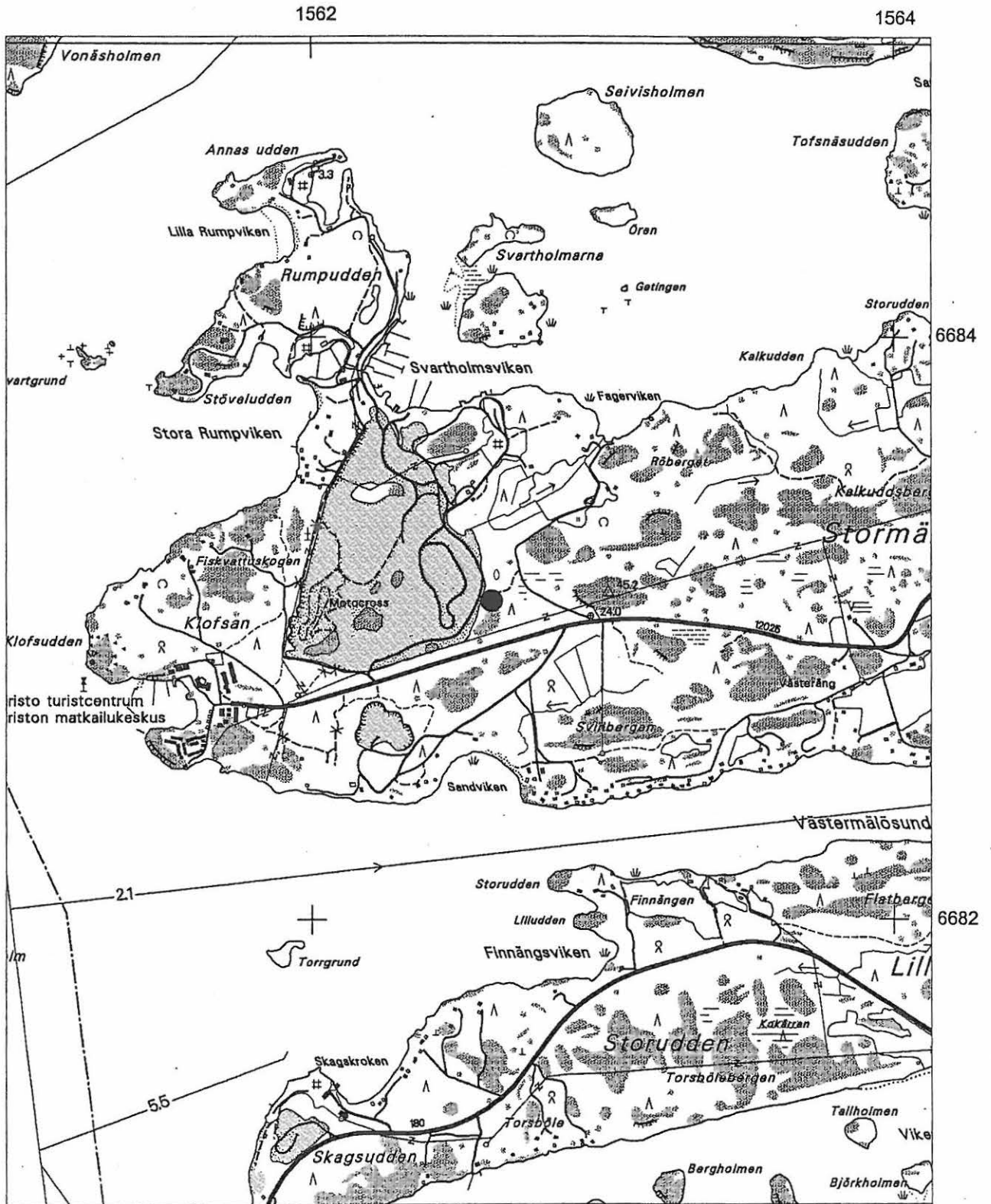
Löytöinä kaivauksista saatiin melko tyypillistä kivikauden asuinpaikan materiaalia. Suurin löytöryhmä oli kvartsi-iskokset, joita oli yht. 27 kpl. Keramiikkaa ja palnutta luuta oli kumpiakin viisi kappaletta. Kivilaji-iskoksia puolestaan kaksi. Mielenkiintoisimpina löytöryhminä kaivauksilta saatiin muuhun löytömaterialiin suhteellisesti suuria materiaaliquartsin kimpaleita, jotka sijaittivat lähellä toisiaan. Lähistöltä löydettiin myös nykyihmisenkin nyrkkiin hyvin sopiva pyöreä kivi, jonka päässä oli selviä iskemisen jälkiä.

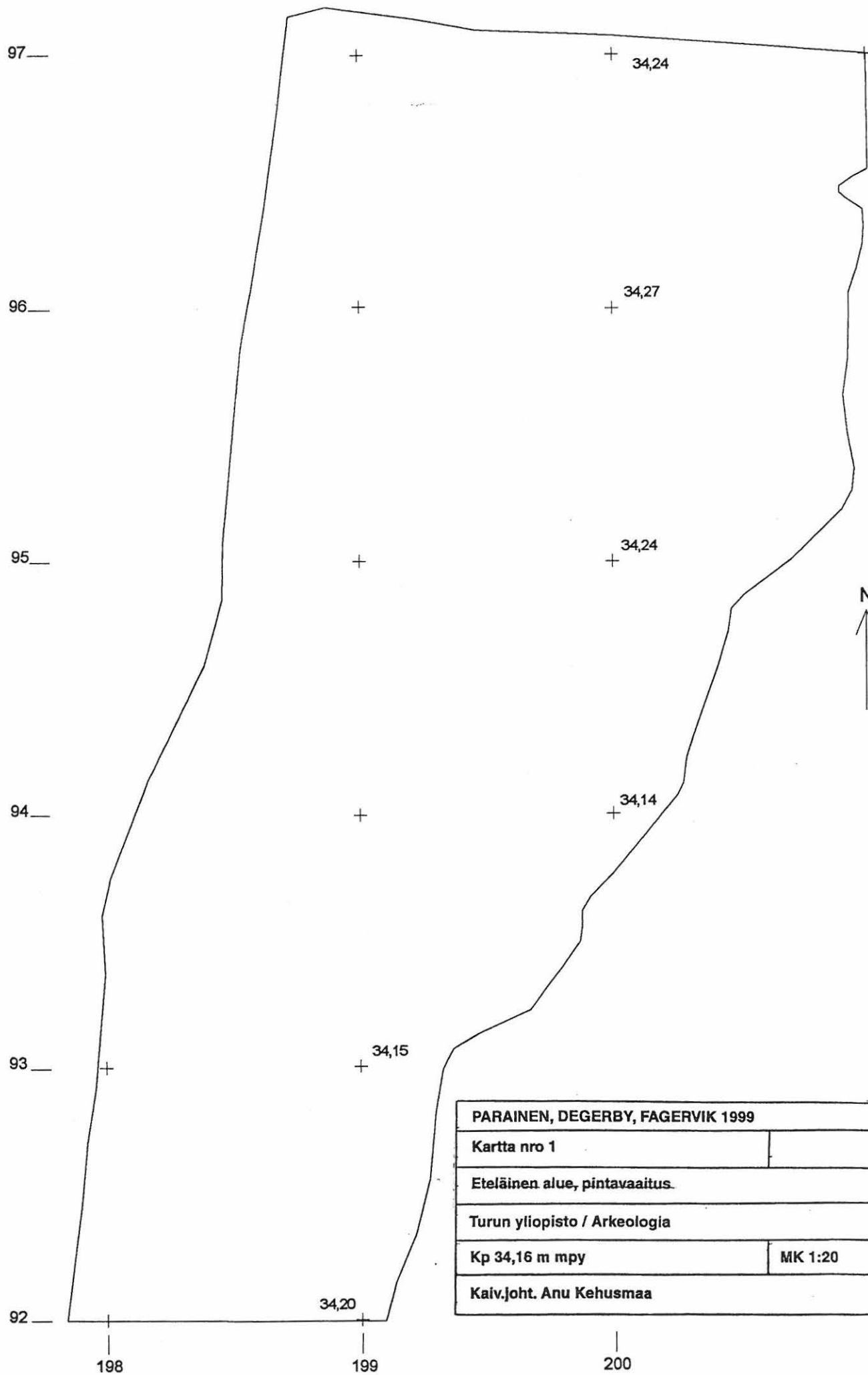
Turussa 02.12.1999

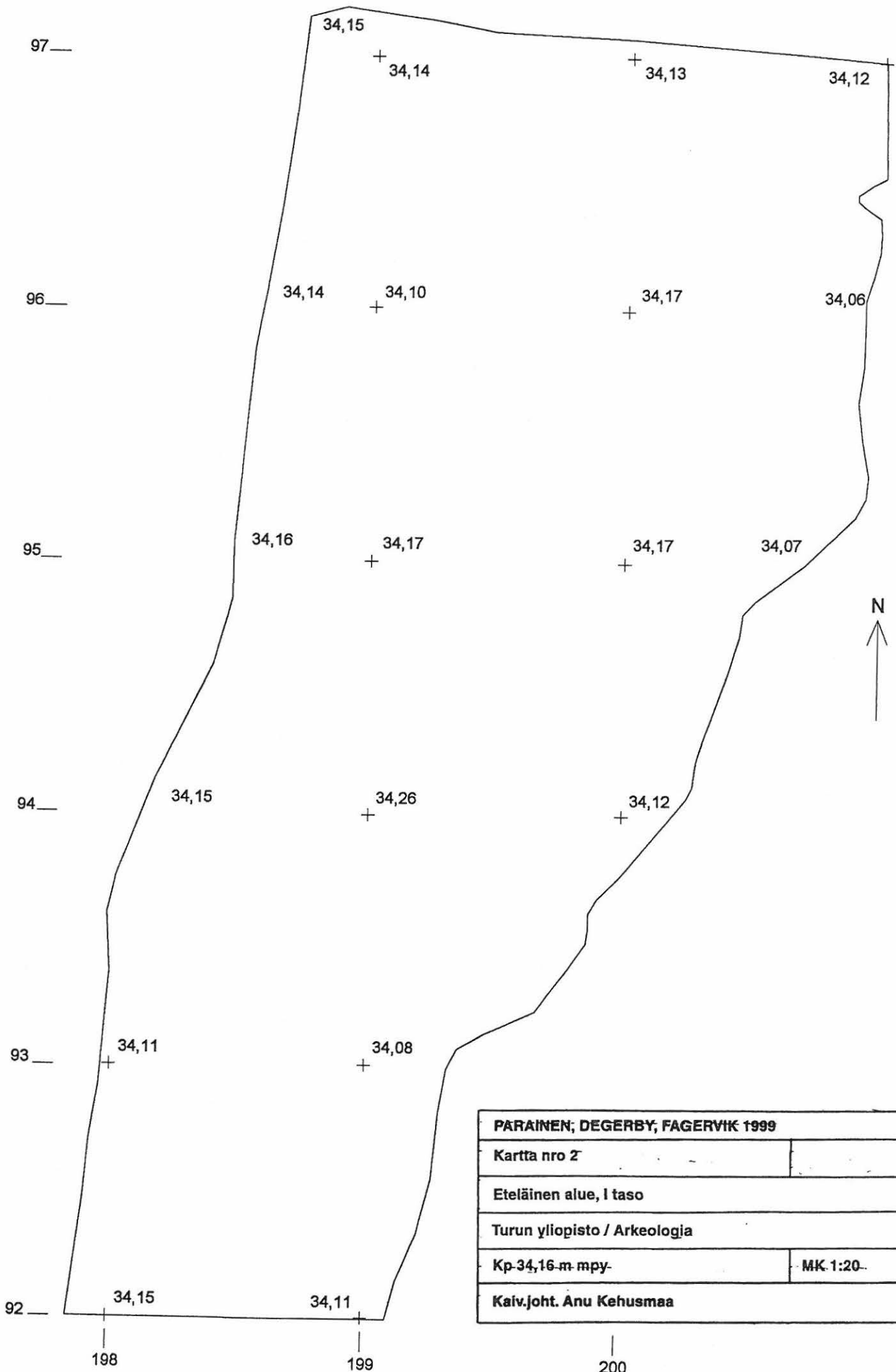
Anu K

Anu Kehusmaa

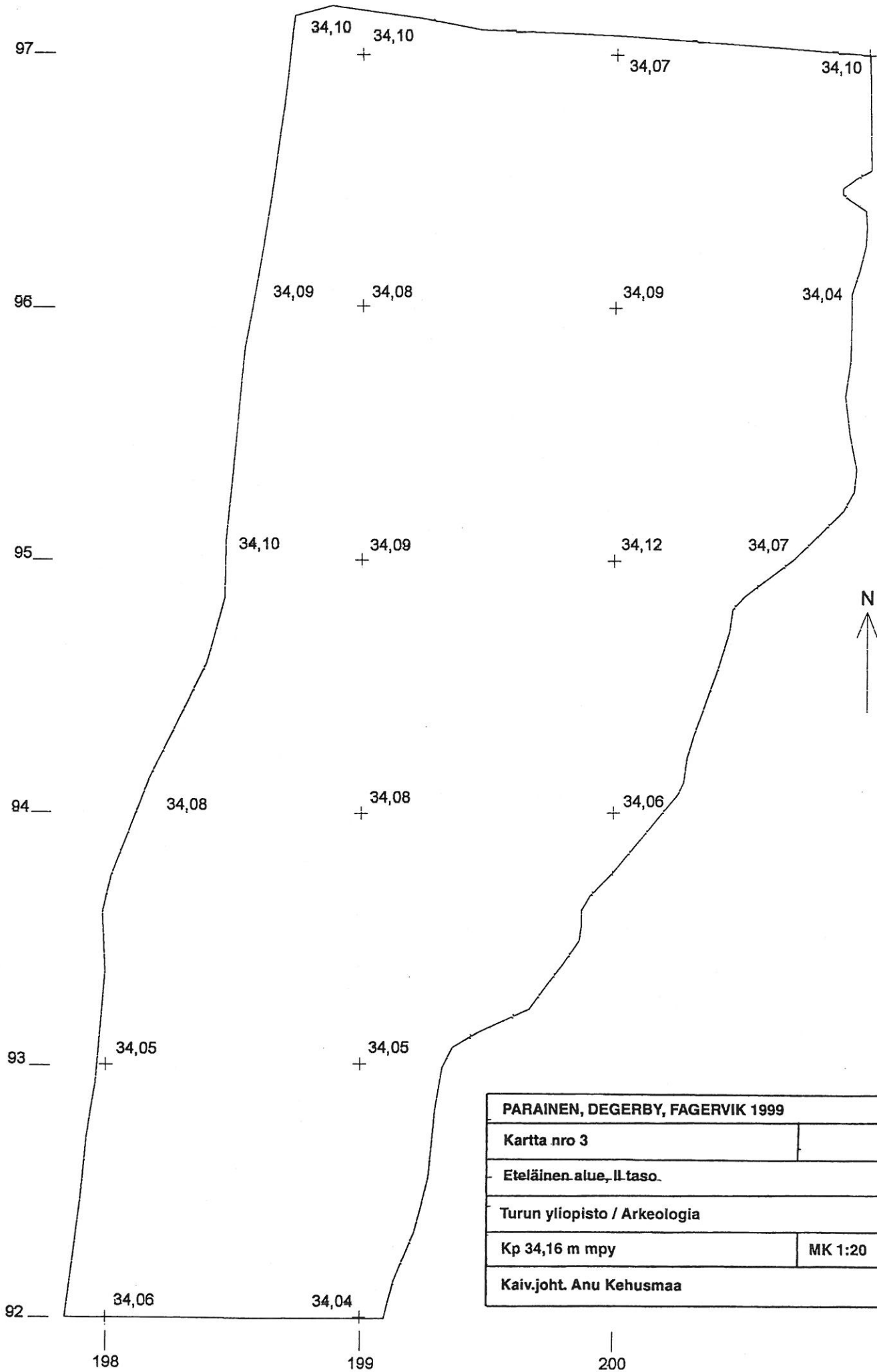
Peruskarttaliite
1043 07
Mk 1:20 000
Parainen, Degerby, Fagervik

PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 2	
Eteläinen alue, I taso	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp-34,16-m mpy-	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

34,10 34,10

+

34,07

34,10

34,09

34,08

+

34,09

+

34,04

34,10

34,09

+

34,12

+

34,07

34,08

34,08

+

34,06

+

34,05

+

34,05

+

34,06

34,04

97

96

95

94

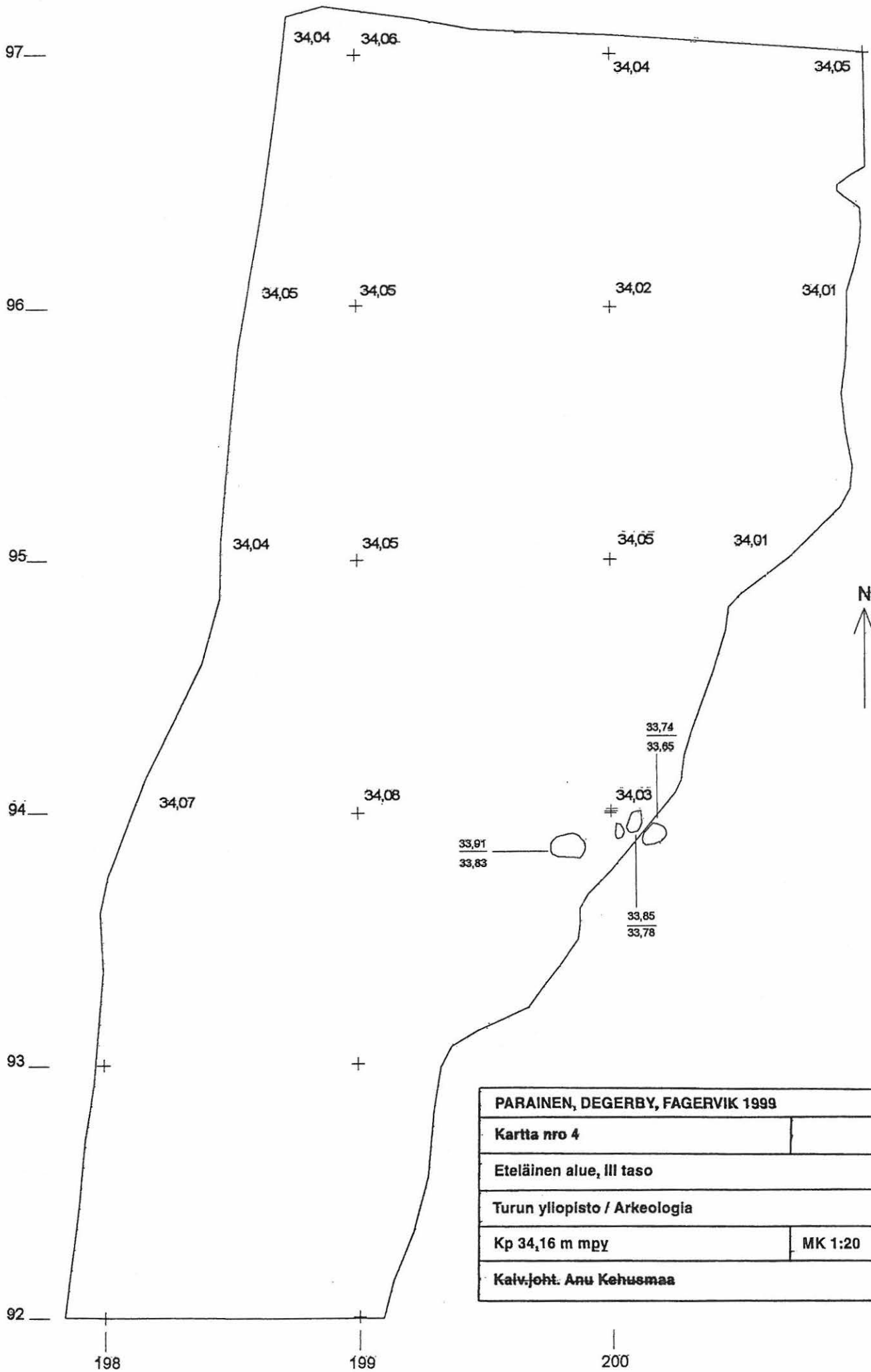
93

92

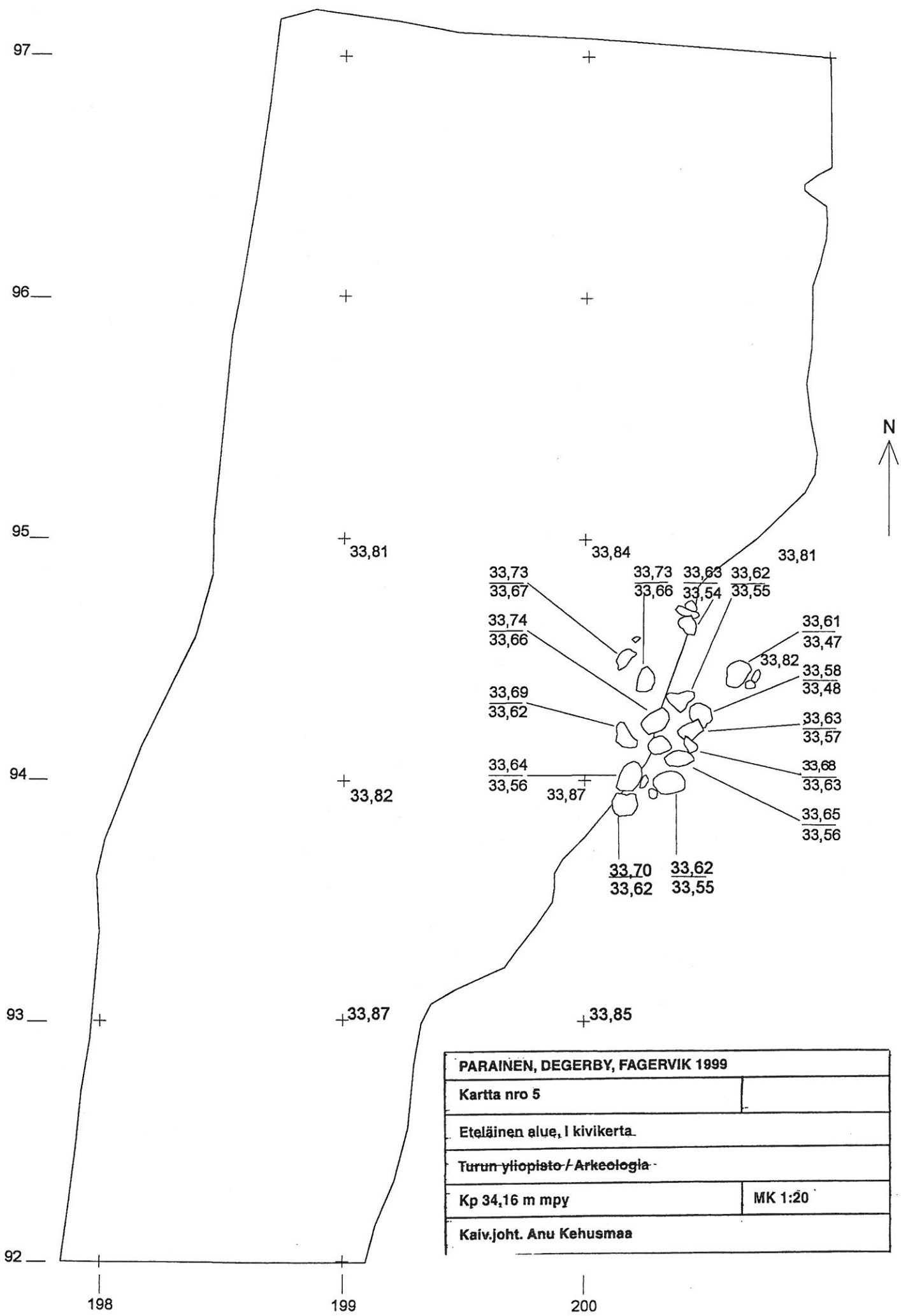
198

199

200

PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 4	
Eteläinen alue, III taso	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 5	
Eteläinen alue, I kivikerta.	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

97

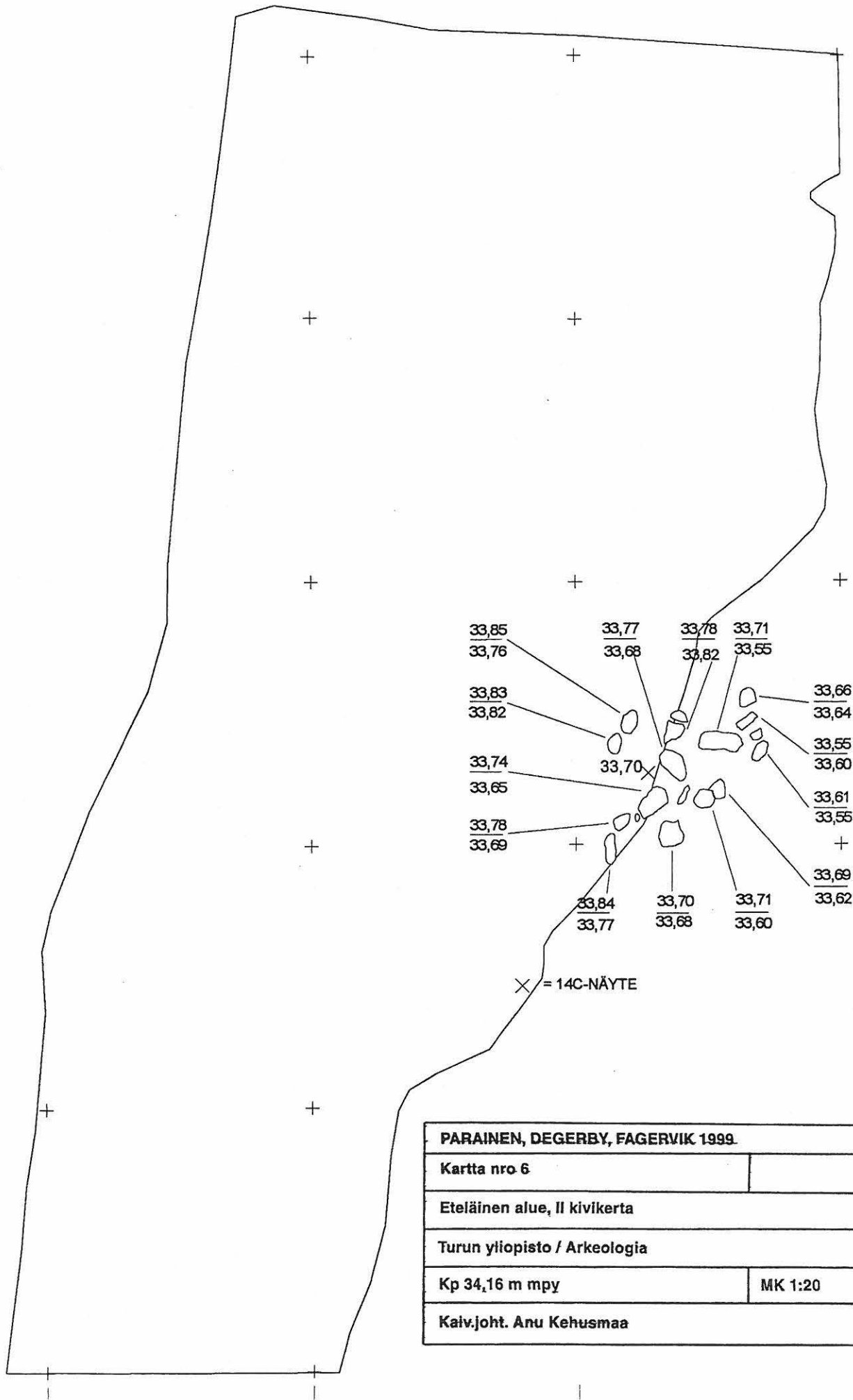
96

95

94

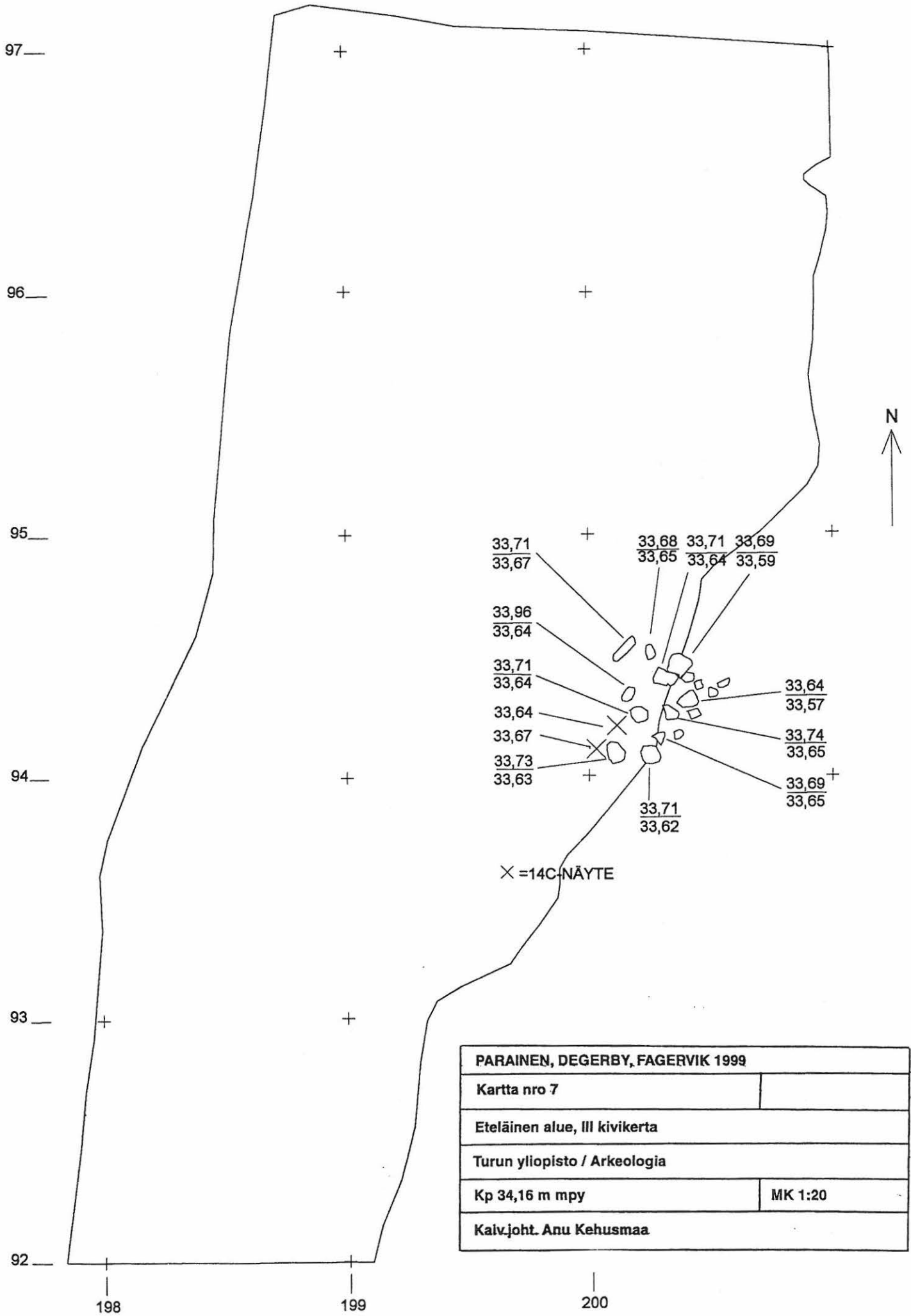
93

92

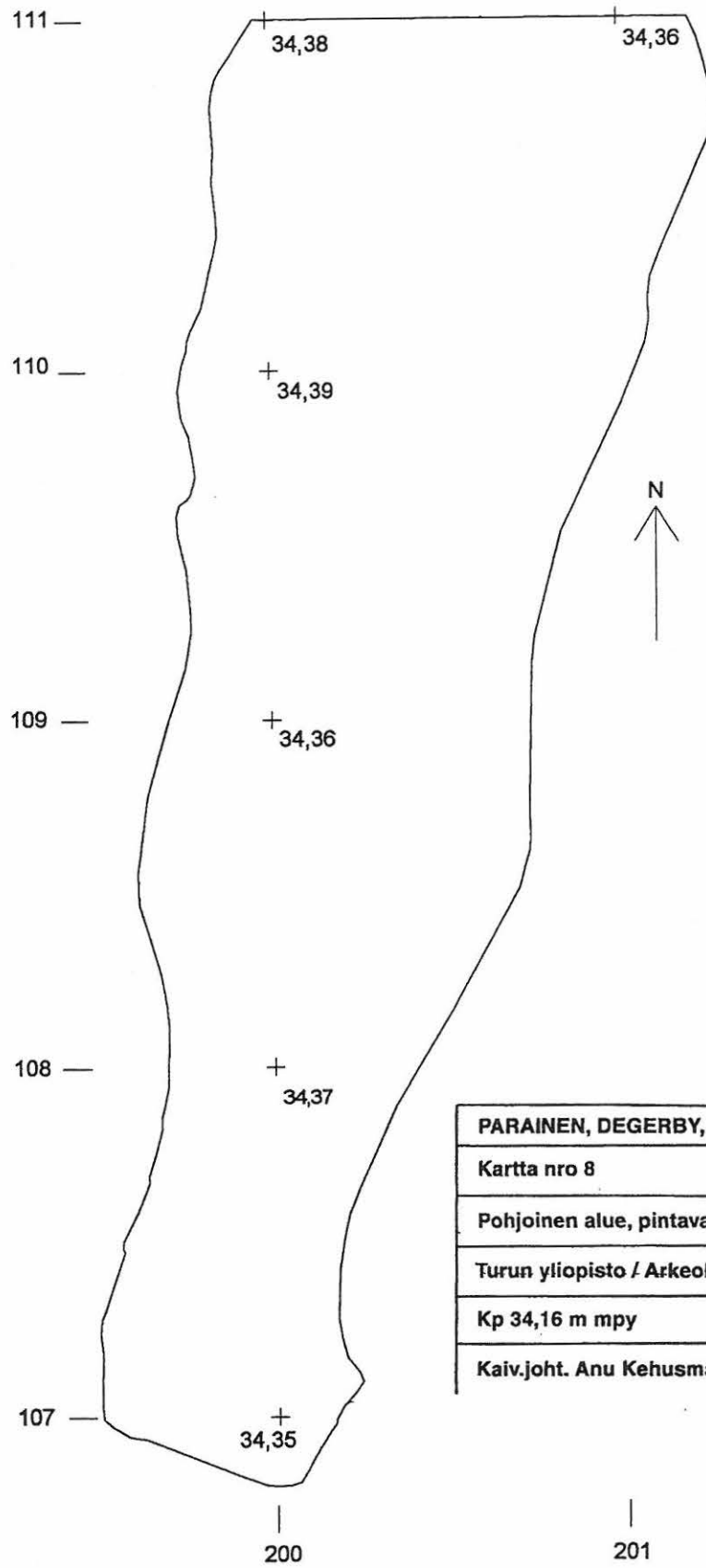

× = 14C-NÄYTE

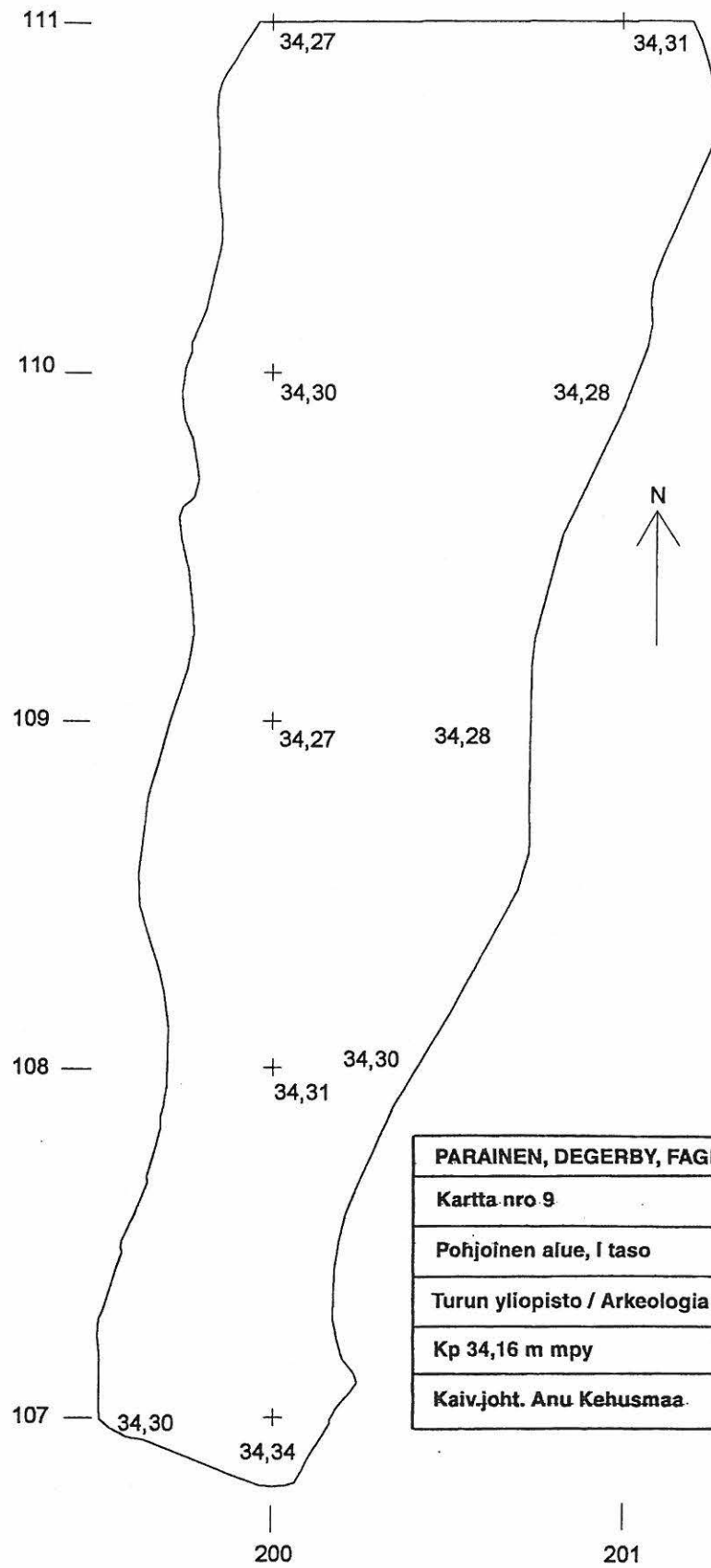
PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999.	
Kartta nro 6	
Eteläinen alue, II kivikerta	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

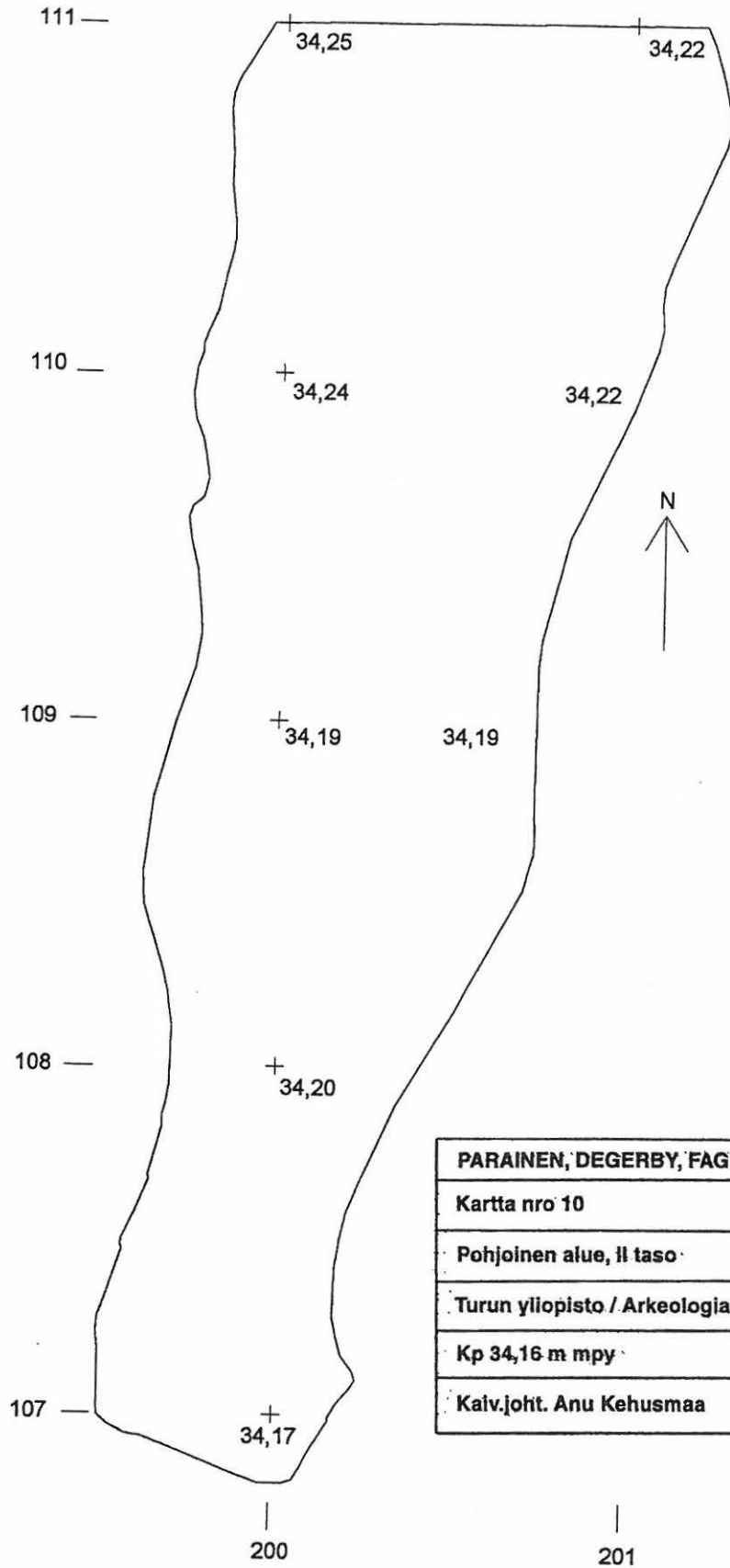
PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 7	
Eteläinen alue, III kivikerta	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaivajoht. Anu Kehusmaa	

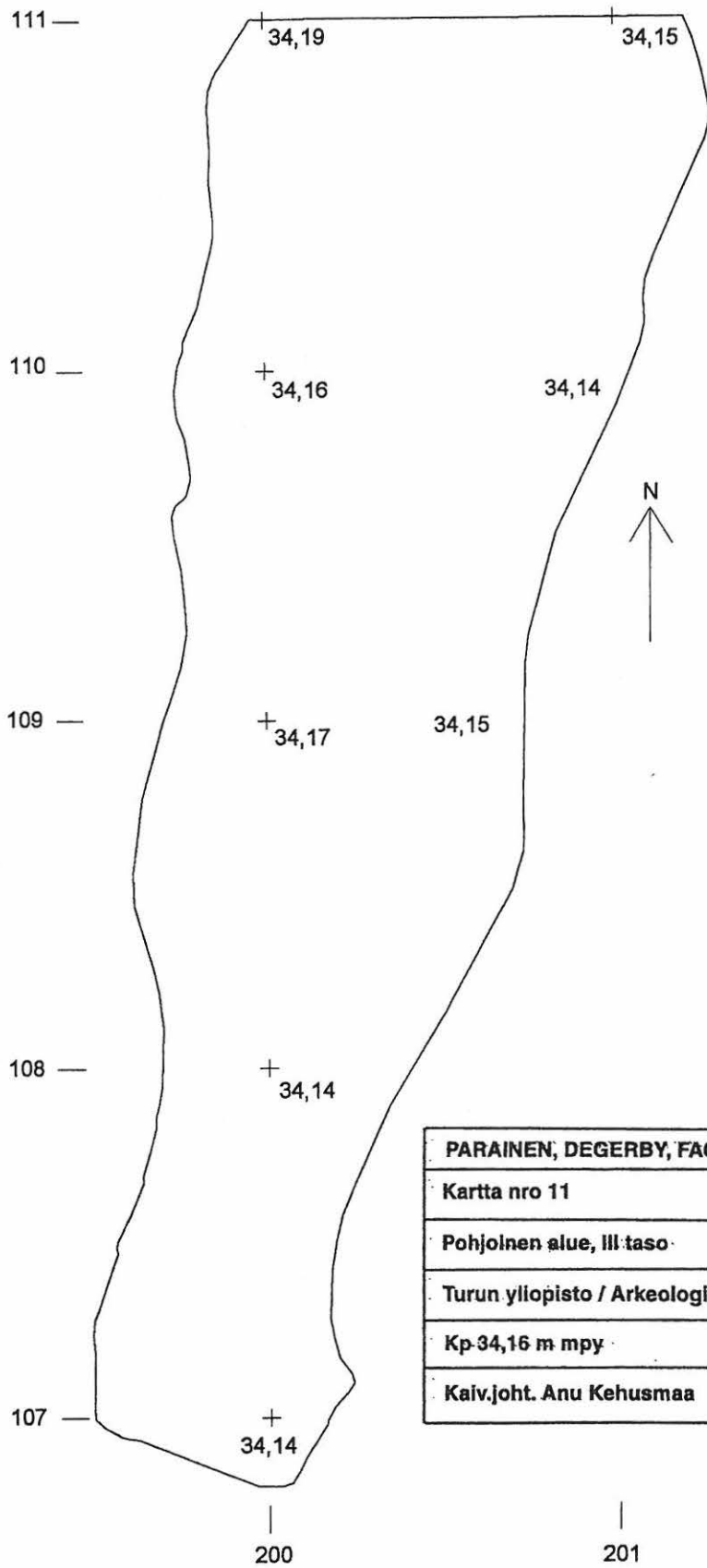
PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 8	
Pohjoinen alue, pintavaaitus	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 9	
Pohjoinen alue, I taso	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 10	
Pohjoinen alue, II taso	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

PARAINEN, DEGERBY, FAGERVIK 1999	
Kartta nro 11	
Pohjoinen alue, III taso	
Turun yliopisto / Arkeologia	
Kp 34,16 m mpy	MK 1:20
Kaiv.joht. Anu Kehusmaa	

